

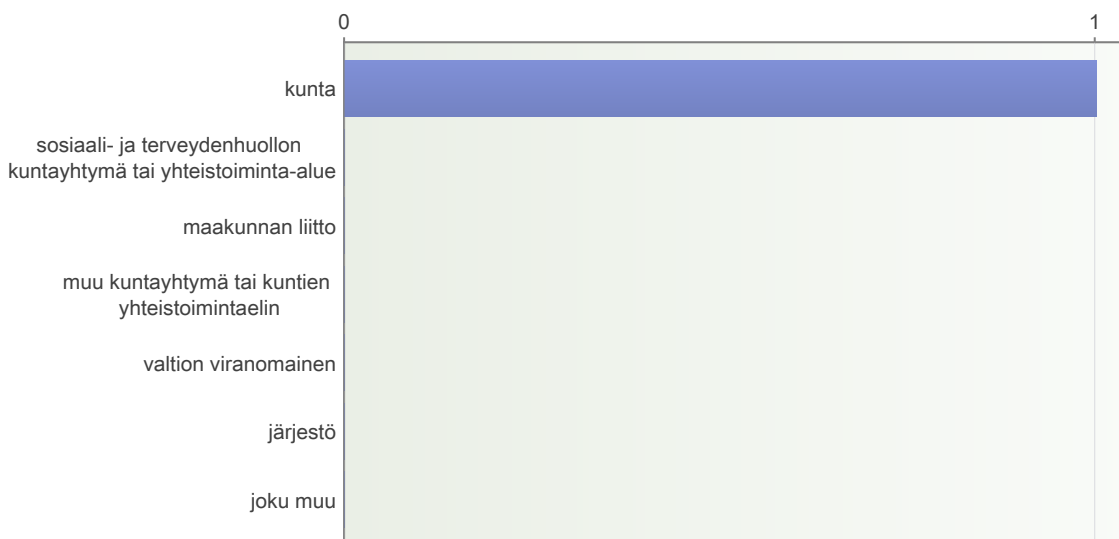
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Varkauden kaupunki	Hallintosihteeri Liisa Saavalainen	Sosiaali- ja terveysjohtaja Seppo Lehto	8.11.2016	Kaupunginhallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaistasaatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Kyllä

Palvelujen järjestäjäorganisaatioiden voimakas vähentäminen on omiaan parantamaan alueellisesti palvelujen yhdenvertaisuutta, mutta vasta valinnanvapausmalli ja palvelutuotantorakenteen muodostuminen lopullisesti määrittää, miten yhdenvertaisuus eri asiakasryhmien välillä ja sisällä toteutuu.

Isoimpina riskeinä Soten peruspalvelujen palveluketjujen etäännyminen asiakkaiden arjen asioista ja painopisteen siirtyminen erikoispalveluihin.

Palvelujen tuottamisen yhtiöittämisvelvollisuus voi johtaa monimutkaisiin organisaatorakenteisiin, jolloin asiakkaan näkökulmasta palvelujen tunnistettavuus voi heikentyä.

Lakiluonnoksissa ja hallituksen muista julkisista linjauksista voidaan johtopäätöksenä todeta, että sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluintegraatio käsitetään jatkossa kansallisesti uudella tavalla. Palveluintegraatio on

tulevaisuudessa ennen kaikkea hyvää yhteistyötä, jonka perustana on asiakas- ja potilastiedon nykyistä vapaampi liikkuvuus ja hyödynnettävyys. Sote-uudistuksessa palveluintegraatiolla tarkoitetaan toiminnallista integraatiota, jossa palvelut tuotetaan saumattomasti hyvässä yhteistyössä eri palvelujen tuottajien kesken. Toiminnallisessa integraatiossa asiakastieto liikkuu sähköisesti asiakkaan mukana ja palvelut perustuvat, ainakin joissakin tilanteissa, asiakkaalle tehtyyn palvelusuunnitelmaan.

Toiminnallisen palveluintegraation toteutus ei ole mahdollista ennen kuin tietojärjestelmät ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö muutetaan tulevaan palvelumalliin sopivaksi. Valinnanvapauden rahoitusjärjestelmä tulee myös rakentaa siten, että se ehkäisee eri palveluntuottajien osapintoja.

Lakiluonnoksista ei selviä, miten sote- ja maakuntauudistus tulee turvaamaan sosiaali- ja terveystieteiden yhdenvertaisuuden. Hallituksen tavoittelema 3 miljardin säästötavoite ja keinot sen saavuttamiseen (keskittämisyrittäminen) eivät takaa sitä, että säästötavoitteeseen päästäisiin. Maakunnat ovat erilaisia väestötiheydeltään ja välimatkoiltaan. Lakiluonnoksessa toivotaan tämän vuoksi annettavan enemmän maakunnille valtaa päättää palvelutuotannosta omassa maakunnassaan. Tämä auttaisi paremmin myös säästötavoitteeseen pääsyä.

Peruspalvelujen saatavuus yhtiöiden tuottamana alueilla, joissa asukastiheys on harvaa, voi olla vaikeaa. Yhtiöt tuottavat palveluita vain, jos se on yhtiölle taloudellisesti perusteltua. Mikään yhtiö ei voi toimia pitkään tappiollisena. Lakiluonnoksissa todetaan, että palvelunjärjestäjä voi antaa tuottajalle palveluvelvoitteen. Tällaisissa tapauksissa järjestäjän tulee maksaa täysimääräisesti palveluvelvoitteen alaisen palvelutuotannon kustannukset.

Palvelujen keskittäminen on heikosti sovitettavissa yhteen järjestämislain 1 §:ssä todetun yhdenvertaisuuden tavoitteen kanssa. Yhdenvertaisuuteen vaikuttaa mm. palvelujen saavutettavuus. Tämä ristiriita tulee lainsäädännössä poistaa mm. määrittelemällä esim. lainsäädännön perusteluissa, mitä yhdenvertaisilla sosiaali- ja terveystieteillä konkreettisesti tarkoitetaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuutta kaventaa lisäksi työterveyshuollon jättäminen omana järjestelmänään sote-uudistuksen ulkopuolelle.

4. 2. Antaako esitys riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite? Jos ei, miten tavoitteen saavuttamisen edellytyksiä voitaisiin parantaa?

Vastaajien määrä: 1

- Ei

Kustannusten kasvun hillinnän kannalta keskeistä on tulevaisuuden palvelulupauksen sisältö: ketä hoidetaan, millä omavastuusuudella ja mitä hoitoja, lääkkeitä ja menetelmiä julkisen palvelutarjonnan piiriin kuuluu. Jos maakuntien rahoituksen taso on oikeassa suhteessa asetettuun taloudelliseen tavoitteeseen, kustannuskehityksen taittaminen on mahdollista, mutta tämä voi aiheuttaa palvelujen heikentymistä.

Asiakkaan valinnanvapaus ja sekalainen palvelujen tuotantorakenne johtavat siihen, että maakunnan omistajaohjaus palvelutuotannossa vaikeutuu, ja tätä kautta myös integraatio ja yhtenäisten ja tehokkaiden hoitoketjujen saavuttaminen on vaarassa. Tässä toimintaympäristössä kustannusten nousun hillitseminen on erittäin haasteellista.

Valinnanvapaus tulee nostamaan todennäköisesti valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden kustannuksia, koska niihin palveluihin kysyntää on jo tällä hetkellä enemmän kuin tarjontaa. Mikäli kokonaisrahoitus ei kasva, valinnanvapauden piirissä oleviin palveluihin kuluu enemmän verorahaa, joten loogisesti maakunnan palvelulaitoksen käyttöön ei-kilpailuille markkinoille jää vähemmän rahaa käyttöön. Jos kokonaiskustannuksia ei kasvateta, mm. erikoissairaanhoidon käyttöön jäävä nettorahoitus pienenee.

5. 3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittäväällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

- Ei

Erityisesti maakunnan palvelulaitoksen demokraattinen ohjaus jää esitettyssä mallissa liian ohueksi. Maakuntien päätösvallan kapeus suhteessa suorilla vaaleilla valittuun valtuustoon muodosta lähtökohtaisesti koko uudistukseen legitimeettiongelman demokratian näkökulmasta. Vaaleilla valitut päättäjät tulevat olemaan vahvassa valtion (ministeriöiden) ohjauksessa.

Maakuntien rahoitustapa on (=valtion suora rahoitus) ei vahvista demokratian mahdollisimman laajaa toteuttamista. Tämä rahoitustapa voi olla koko uudistuksen toteuttamiselle perustuslaillinen este, vaikka tarkoitus on, että kyseessä on ylimenokauden rahoitustapa.

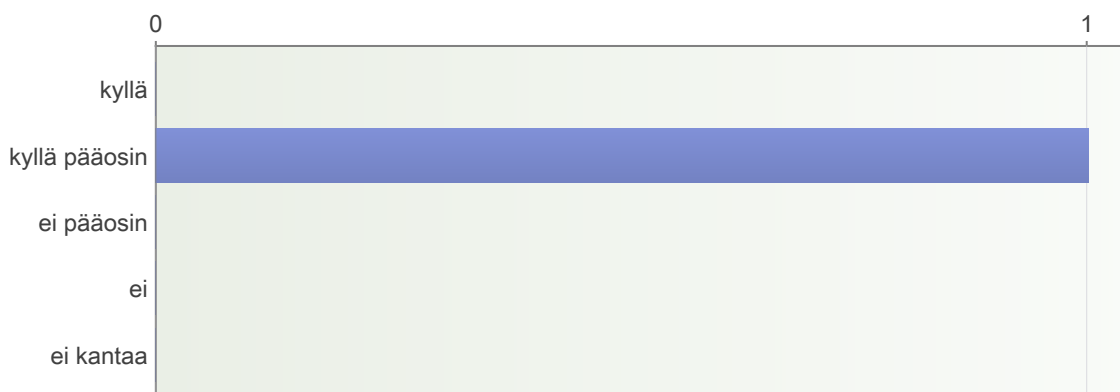
Valtionohjauksen tulisi keskittyä poliittisesti strategisiin kysymyksiin. Sen sijaan palveluita koskevat operatiiviset ammatillista ja alueellista asiantuntemusta edellyttävät asiat tulisi jättää maakuntien päätösvaltaan.

Yleisellä tasolla maakuntien itsehallinnon näkökulmasta keskeisiä ongelmakohtia esityksessä ovat seuraavat:

- oikeus päättää palveluiden tuotantotavasta erittäin rajoitettu (valtioneuvoston päätösvalta yhteistoimintasopimuksissa ja palvelurakenteen ohjauksessa, laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvien palveluiden markkinoille vienti ja yhtiöittämisvelvollisuus sekä maakunnan palvelulaitos)
- oikeus päättää sisäisestä hallinnostaan osittain rajoitettu (mm.maakunnan palvelulaitos, valtakunnalliset palvelukeskukset ja delegointivelvollisuudet)
- oikeus sopia rajoitettu (työnjako ja yhteistyö kuntien kanssa, valtakunnallisten in-house yhtiöiden palveluiden käyttövelvollisuus, lainanotto-oikeus)
- erityisesti järjestämislakiin sisältyvät valtioneuvoston ja ministeriön laajat, avoimet ja tulkinnanvaraiset toimivaltuudet ohjata maakunnan operatiivista toimintaa ja päätöksentekoa mukaan lukien investointien ohjaus

6. 4. Muodostaako maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

Vastaajien määrä: 1

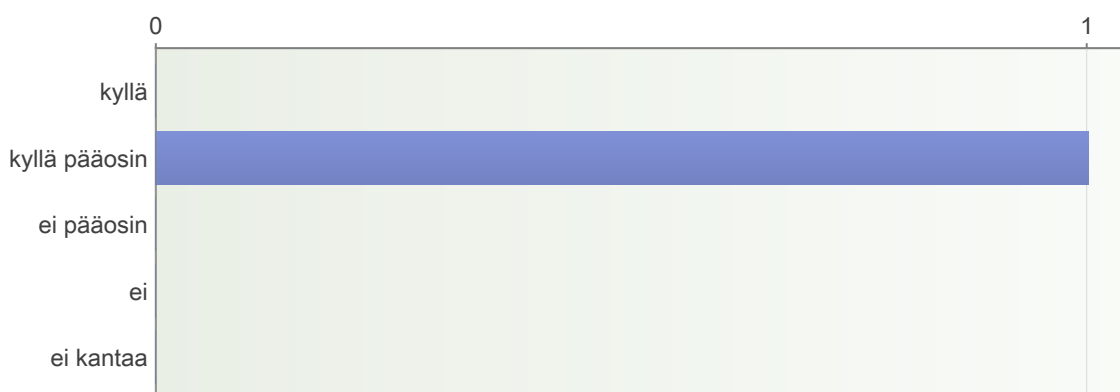
Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Ehdotettu sääntely palveluiden tuottamisen ja järjestämisen erottamiseksi eri tason yhtiöittämisveloitteineen tulee kuitenkin asettamaan erittäin suuria vaatimuksia maakuntakonsernin ohjaukselle ja johtamiselle. Sosiaali-

ja terveydenhuollon valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö ja maakuntalain 6 §:ssä lueteltuja tehtäväalueita koskeva erityislainsäädäntö on valmisteilla, eikä niiden sisällöstä ole lausuntoa annettaessa riittävästi tietoa. Kun lainsäädäntöpaketin kokonaisuus ja sisältö ei ole tiedossa, on olemassa vaara, että asian käsittelylle ei ole riittävästi edellytyksiä. Tämä on perustavaa laatua oleva ongelma sekä lausunnon antajien että eduskuntakäsittelyn näkökulmasta, mihin perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota edellisen sosiaali- ja terveydenhuollon lakipaketin yhteydessä. Maakuntalakiluonnoksessa maakunnalla on 25 lakisääteistä tehtävää. Maakunnan toimiala on tiukasti rajoitettu ja se voi hoitaa vain laissa mainittuja tehtäviä. Lakiluonnoksen mukaan kunnat voivat siirtää maakunnalle lakisääteisiin tehtäviin liittyviä tehtäviä vain, mikäli kaikki maakunnan kunnat ovat yksimielisiä ja rahoittavat toiminnan. Rajaus on kankea, eikä mahdollista kuntien ja maakunnan päätöksiin ja sopimuksiin perustuvaa tarkoituksenmukaista tehtävien hoitoa. Maakuntalakiluonnoksen 16 luvun säännökset valtakunnallisista palvelukeskuksista rajoittavat maakunnan oikeutta päättää tukipalveluiden tuotantotavasta, siksi säännökset tulisi poistaa tai niitä tulisi olennaisesti lieventää. Lakiluonnosten mukainen järjestely veisi tukipalveluita koskevan päätöksenteon kauas niiden käyttäjistä. Maakunnilla olisi yhtiöiden palveluiden käyttövelvollisuus, mutta rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa niiden sisältöön. Epäselväksi jää myös maakuntien omistajaohjauksen rooli ja suhde valtionohjaukseen. Valtion asema päätöksenteossa turvattaisiin yhtiöjärjestysmääräyksien. Samoin epäselväksi jää yhtiöiden oikeudellinen asema suhteessa voimassa olevaan osakeyhtiölakiin.

7. 5. Maakuntalain 2 luvussa määritellään maakunnan tehtävät. Onko maakunnalle esitetty tehtäväkokonaisuus uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Maakunnan tehtäviä koskeva erityislainsäädäntö on valmisteilla, joten tehtäväkokonaisuus sekä kuntien ja maakunnan suhde ovat vielä avoimia kysymyksiä. Ongelmatiikka on elinkeinopalvelujen, aluekehittämisen ja maankäytön suunnittelun yhteistyöpinnoissa kuntien suuntaan. Näiden osalta pitää päästä selkeämpään säädöstöön lähtökohtana kuntien yleinen toimivalta ja maakuntien rajattu toimivalta. Kun kuntien rooli muuttuu huomattavasti palvelujen tuottajasta paikallisen elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämiseen, niin kunnille pitää antaa myös oikeudet näiden tehtävien hoitamiseen. Jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että erityislainsäädännössä määritellään maakunnalle siirrettävät tehtävät siten, että ne eivät ole päällekkäisiä tai rinnakkaisia kuntien tehtävien kanssa. Toimivaltarajojen tulee olla selkeitä. Eri asia on, että tehtävien järjestämisestä, tuotannosta ja yhteistyöstä voidaan sopia kuntien ja maakuntien kesken. Jatkovalmistelussa on erityisesti syytä kiinnittää huomiota siihen, että kunnan ja maakunnan roolia ja tehtäviä selkeytetään erityisesti seuraavissa tehtäväkokonaisuuksissa 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen; Sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvä hyvinvoinnin edistäminen siirtyy maakuntien vastuulle. Kuntien tehtävät

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta ovat pääosin määrittelemättä. Esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollon näkökulmasta vastuu sen organisoinnista jää kunnille ja resurssit maakuntaan kuraattorien ja psykologien osalta, jotka ovat kunnille tärkeitä tekijöitä oppilashuollon asioiden hoidossa. Se tiedetään, että kaikki kunnat eivät ole panostaneet samassa määrin oppilashuoltoon. Tämä tarkoittaa sitä, että maakunnalliset oppilashuollon resurssit jaettaneen jatkossa tasaisesti koko maakuntaan ja aiemmin ennakoivan tehtävänsä paremmin hoitaneiden kuntien osalta palvelutaso heikkenee ja jouduttaneen miettimään, miten asiaa rahoitetaan kunnan toimesta, sillä oppilashuollolliset asian lisääntyvät koko ajan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ehkäisevän terveydenhuollon kulmakivi. Ehkäisevään terveydenhuoltoon tulee satsata, koska vain siten voidaan hillitä erikoissairaanhoidon kalliiden korjaavien toimenpiteiden (lopputapahtumat) kasvua. Koska hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jäämässä kuntien vastuulle, tulisi selvemmin tuoda esille miten ajatellaan kunnan selviävän näin isosta tehtävästä taloudellisesti ja tiedollisesti.

2. Ympäristöterveyden-huolto; Lähtökohtana kunnan järjestämistä vastuu kriteereille tulisi olla nykyinen käytännössä toimivaksi havaittu laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnasta. Mikäli lain edellytykset täyttyvät, kunnan tulisi voida tehdä sopimus maakunnan kanssa tehtävän hoitamisesta ja saada siihen kohdistetun rahoituksen. Samassa kunnallisessa yhteistoimintaorganisaatiossa voitaisiin hoitaa jatkossakin ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kuntayhteistyö.

3. Kasvupalvelut (työllisyys- ja elinkeinoasiat); Kunnilta ei siirry näihin liittyviä tehtäviä maakunnille. TE-palveluiden selkeyttäminen ja uudistaminen yritys- ja asiakaslähtöisiksi kasvupalveluiksi on tavoiteltava uudistus. Keskeistä on kuitenkin se, että elinkeinojen kehittämiseen liittyviä tehtäviä ei uudisteta siten, että ne olisivat päällekkäisiä kuntien tehtävien kanssa. Maakunnilla ja kunnilla tulee toisaalta olla oikeus sopia ELY -keskuksista maakunnille siirtyvien palveluiden hoitamisesta kunta- ja maakuntakohtaisesti. Niille kunnille, joiden elinkeinopoliittisiin tavoitteisiin ja tehtäviin kuuluu myös nykyisten TE-palveluiden tai tulevien kasvupalveluiden tarjoaminen kunnassa toimiville yrityksille, tulee antaa oikeus myös vastata palveluista.

4. Aluekehittäminen; Aluekehittämisviranomaisten tehtävien siirto maakunnalle on tarkoituksenmukaista. Nykyiset liittojen aluekehitysviranomaistehtävät sekä pääosa ELY -keskusten tehtävistä kootaan yhteen maakunnalliseen organisaatioon. Samalla kootaan yhteen keskeiset kansalliset ja EU -kehittämisvarat. Rahoitettavien hankkeiden tulee perustua maakunnan strategiaan valintoihin ja sen mukaisesti toteuttavaan kuntien ja muiden kumppaneiden kanssa valmisteltuun maakuntaohjelmaan. Perustelutekstiin tulee lisätä kunnat keskeisinä aluekehittämisen toimijoina.

5. Maakuntakaavojen ja kuntien yleiskaavojen suhde; Maakuntakaavoituksen siirtymisestä maakunnan liitoilta maakunnille seuraa tarve tarkastella maankäyttö- ja rakennuslain kaavajärjestelmää laajemminkin. Maakuntakaavoituksen tulisi jatkossa keskittyä selvemmin ja strategisemmin aluerakenteen kannalta keskeisiin kysymyksiin. Kuntien ja kaupunkiseutujen onnistuminen elinvoimapolitiikassa edellyttää, että niillä säilyy oikeus itsenäisiin valintoihin maapolitiikassa, kaavoituksessa ja toteuttamisen ohjelmoinnissa.

6. Liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot ja alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö; Maakuntien tehtävät ja vastuut tienpidossa suhteessa tienpidosta osaltaan vastaavaan Liikennevirastoon edellyttävät selvittämistä. Valtakunnallisen tieverkon toimivuuden kannalta on olennaista, että se suunnitellaan, rakennetaan ja kunnossapidetään yhtenäisten periaatteiden pohjalta ja että kunnat voivat osaltaan vaikuttaa tienpidon prosesseihin. Tämä tulee varmistaa organisaatoratkaisussa.

7. Maatalouden ja maaseudun kehittäminen; Erityisesti maaseudun kehittämistehtävät ovat olennainen osa kuntien oman alueensa elinvoiman kehittämiseen liittyviä tehtäviä, joten kunnille pitää mahdollistaa osallistuminen maaseudun kehittämistyöhön.

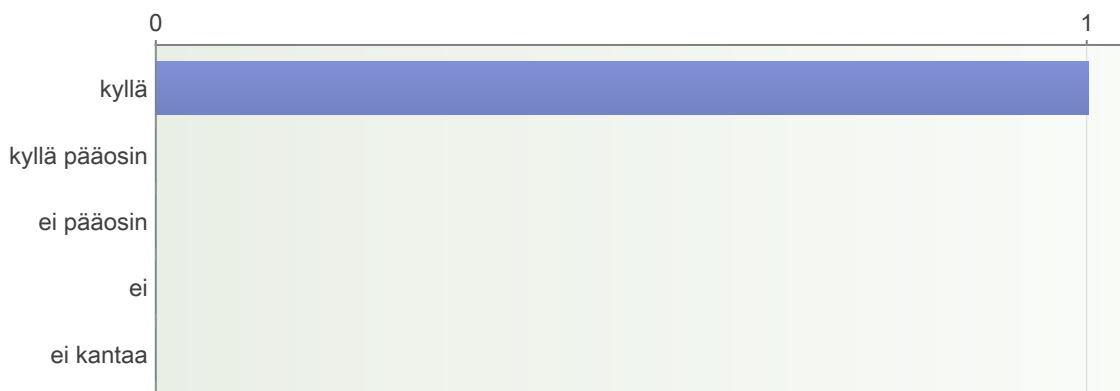
8. Pelastustoimi; Maakunnille ja kunnille tarjottavien pelastustoimen palvelujen näkökulmasta pelastustoimen järjestäminen 18 maakunnalliseen pelastuslaitokseen on parempi ratkaisu kuin pelastustoimen järjestäminen viiden maakunnan tehtävänä. Lainsäädännössä on kuitenkin pelastuslaitosten määrästä riippumatta turvattu pelastuslaitosten mahdollisuus toimia ensihoidon palveluntuottajina.

9. Ensihoitopalvelu on kiinteässä yhteydessä sairaalan päivystystoimintaan. Lisäksi pelastustoimi ja ensihoitopalvelu ovat olennainen osa sairaaloiden häiriötilanteiden hoitoa ja näin ollen niiden kenttäjohto pitää olla maakunnan tasolla. Lisäksi ensihoito palvelu on lähipalvelua, ja sen yhteistyötä kotiin tarjottavien palvelujen kanssa tulee vahvistaa. Tämä tavoitetta ei tue viiden alueen malliin siirtyminen.

10. Vesitalous, vesihuollon edistäminen ja suunnittelu; Vesihuolto on osa kuntien vastuulla olevan rakennetun ympäristön palvelukokonaisuutta ja vesihuollon järjestämistä vastuu tulee olla jatkossakin kunnalla.

8. 6. Maakuntalain 5 luvussa säädetään maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

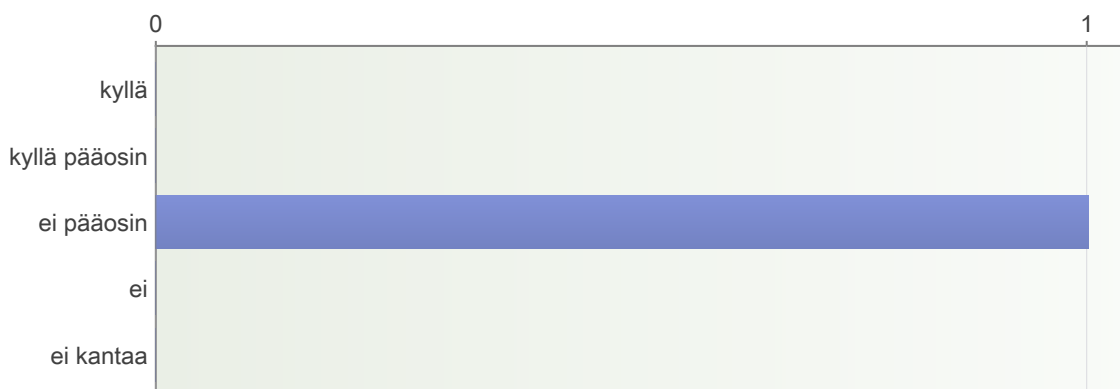

Avoimet vastaukset: kyllä

- Maakuntalakiluonnos vastaa kuntalain sääntelyä. Maakuntavaltuuston tulee luoda edellytykset asukkaiden suoralla osallistumiselle. Ehdotus antaa siihen toimivat puitteet.

9. 7. Maakuntalain 9 luvussa säädetään maakunnan palvelulaitoksesta. Onko siitä esitetty säädettäväksi tuottamisen organisoinnin näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

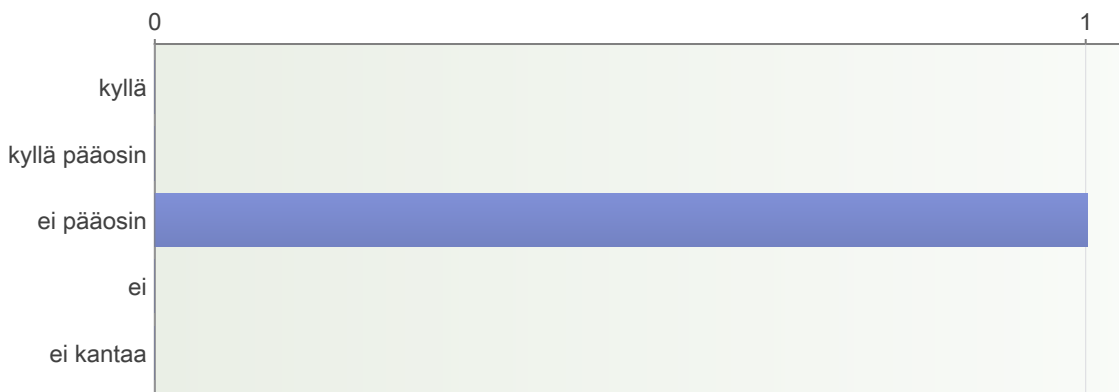
Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Kun erityisesti sosiaali- ja terveystoimen palvelujen tuottamiseen olennaisesti liittyvä valinnanvapauskriteeristö on vielä määrittämättä, niin maakunnan palvelulaitos näyttäytyy palvelujen kokonaisuuden kannalta ja asemaltaan erityisen sekavana ja keskeneräisenä. Organisatorisestikin maakunnan palvelulaitoksen rooli ja etäisyys maakunnan poliittisesta johtamisesta ja ohjauksesta on jäämässä liian etäiseksi: Vaaleilla valitulla maakuntavaltuustolla tulee olla suorat vaikutusmahdollisuudet sen vastuulla olevien palveluiden strategiaan linjauksiin ja oman palvelutuotannon kokonaisuuteen. Palvelulaitosta koskevien ehdotusten taustalla on tarve tehdä palvelutuotannon talous ja kustannusrakenne läpinäkyväksi. Sama tavoite voidaan saavuttaa

edellyttämällä palvelutuotannon talouden eriyttämistä ja kustannusten läpinäkyvyyttä siten, että niitä voidaan vertailla muiden palvelutuottajien kustannusrakenteisiin.

10. 8. Maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti maakuntalakiin ja maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko maakuntien rahoitusmalli ja maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

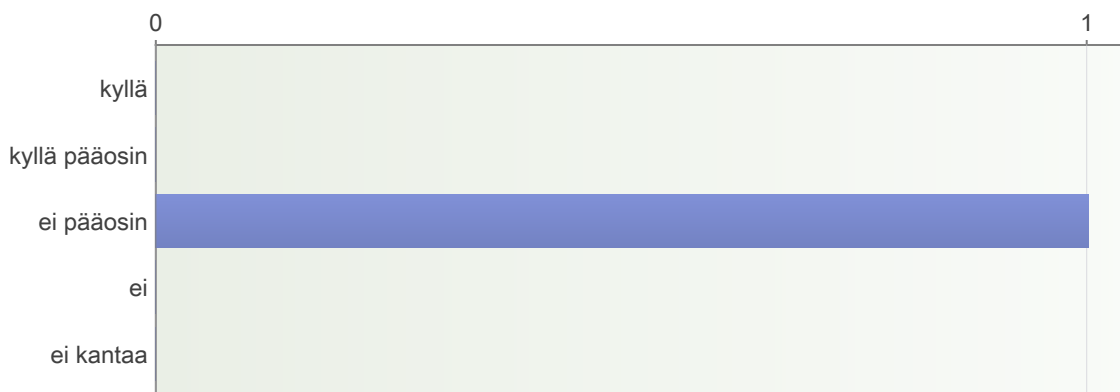
- Maakuntiin kohdistuva valtion talousohjaus pystyy muodostumaan nyt valitulla rahoitusmallilla ainoaksi todelliseksi ohjausmekanismiksi. Maakuntavaltuustot ja muut maakunnan toimielimet voivat jäädä hyvin pieneen rooliin. Maakuntakokonaisuuden kannalta olennaista on, että taloudellisesti merkittävä sote ei saisi muodostua maakunnan ainoaksi painopistealueeksi, jos ja kun maakunnille siirtyy vastuuta myös muista tehtäväalueista. Sote-palvelujen osuus maakunnan kokonaiskustannuksista on huomattavasti suurempi kuin tällä hetkellä toiminnasta vastaavien kuntien kustannuksista. Maakunnan muun lakisääteisen toiminnan rahoitus on turvattava uudistuksessa. Maakuntalakiin ehdotetut säännökset alijäämän kattamisvelvollisuudesta ja siihen liittyvät kriisimaakuntakriteerit sekä lainanaotto-oikeuden rajoittamisesta ovat aivan liian tiukat ja ne ovat ongelmalliset maakuntien itsehallinnon näkökulmasta. Vaarana on, että monet maakunnat joutuvat hyvin nopeasti arviointimenettelyyn. Kaksi vuotta on liian lyhyt aika aidosti muuttaa pysyvästi toiminnan rakenteita.

11. 9. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Ei vastauksia.

12. 10. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 §:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Säännöksen mukaan palvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita, mutta säännöksen mukaisten edellytysten täytyessä palveluja voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin. Onko säännös palvelujen saatavuuden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

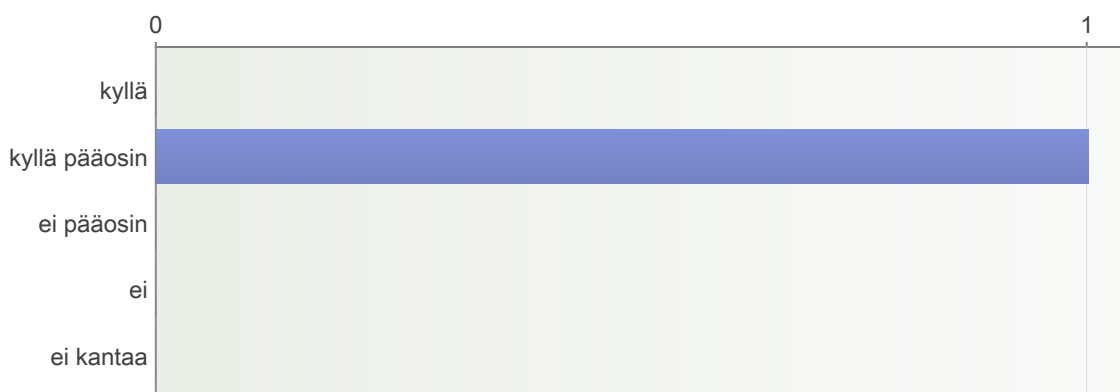

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Maakunnan asukkaiden palvelujen saatavuuden kannalta olennaista on valinnanvapausmallin toteuttamistapa. Seutukaupungit talousalueineen voisivat maakuntien sisällä toimia asukkaiden ja yritysten palveluiden tuottamisalueina maakuntien omilla päätöksillä päätettävän maakunnan palvelulupauksen toteuttamisessa.

13. 11. Maakunnat muodostavat 5 yhteistyöaluetta, joista kussakin on 3–4 maakuntaa. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laativat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaisen yhteistyösopimuksen. Siinä maakunnat sopivat keskinäisestä yhteistyöstä palvelujen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Sopimus on oikeudellisesti maakuntia sitova. Onko sopimuksen sitovuus perusteltua?

Vastaajien määrä: 1

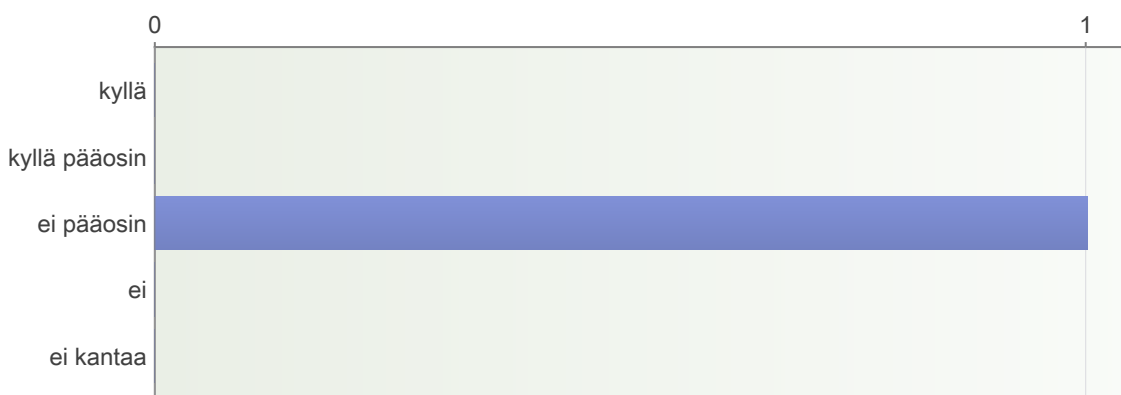

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Yhteistyöalueen maakuntien keskenään solmima yhteistyösopimus on sinällään sopimusosapuolia sitova. Sitovuus ei ole perusteltua siltä osin kuin valtiolle on annettu toimivaltaa päättää maakuntien yhteistyösopimuksesta lakiluonnoksen 18 §:n mukaisesti. Valtioneuvoston ja ministeriön laajat, avoimet ja tulkinnanvaraiset toimivaltuudet ohjata maakuntien operatiivista toiminta ja päätöksentekoa eivät ole hyväksyttäviä maakunnan itsehallinnon toteutumisen kannalta.

14. 12. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaan laadittavassa yhteistyösopimuksessa on sovittava toimenpiteet palvelujen integraation varmistamiseksi. 23 §:n mukaisesti palvelun tuottajan velvollisuutena on valmistaa palveluketjujen integraation toteutuminen ja toimittava integraation edellyttämässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Ovatko säännökset riittäviä asiakaslähtöisen integraation toteutumiseksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Tavoite on hyvä, mutta arviointi toteuttamisen mahdollisuuksista on täysin arvailujen päällä. Valinnanvapauslainsäädännön valmistuminen antaa tähän kysymykseen jonkinlaisen vastaamismahdollisuuden. Monituottajamalli, valinnanvapaus ja yhtiöittämisvelvoite vaarantavat integraation toteuttamisen. Ehdoton edellytys integraatiolle ja sujuville hoitoketjuille on asiakastietojen moniammatillinen tietoturvallinen hyödyntäminen. Pitkissä tuottajaketjuissa järjestäjällä tulee olla ohjausvaltaa integraation toteuttamiseen.

15. 13. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan valtion ohjausta vahvistetaan sosiaali- ja terveystaloudessa (19 §, 4 luku, 6 luku). Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

Vastaajien määrä: 1

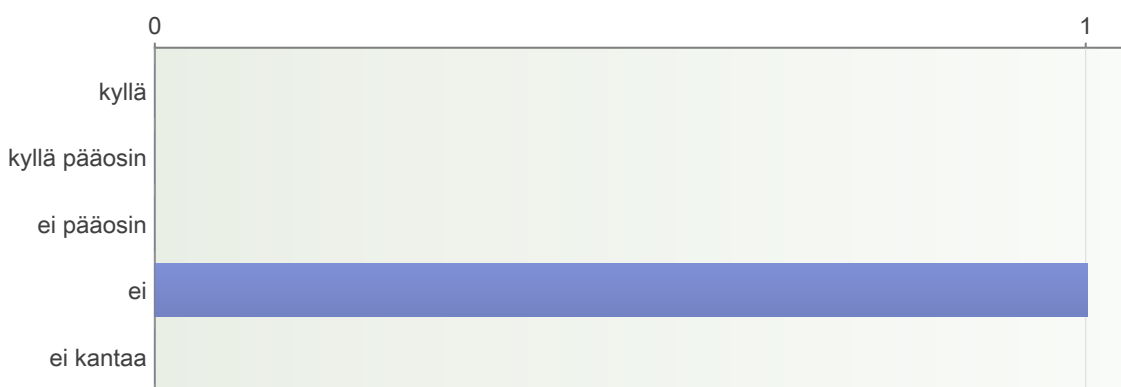

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Maakuntien palvelujen järjestämiseen kohdistuvan valtion ohjauksen tulisi kohdistua ainoastaan strategiaan tavoitteisiin sekä maakuntien välisen työnjaon näkökulmasta strategisesti merkittäviin kohteisiin. Valtakunnalliset ja tarvittaessa erikseen kullekin maakunnalle asetettavat sosiaali- ja terveydenhuollon strategiset tavoitteet sekä ministeriön ja maakuntien neuvottelumenettely ovat riittäviä ohjausvälineitä. Valtiolla ei tule olla interventio-oikeutta maakuntien operatiiviseen toimintaan. Erityisen ongelmallista maakuntien itsehallinnon näkökulmasta on lakiluonnoksen 19 §:n (Palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjaus) lisäksi 18 § (Valtioneuvoston toimivalta). Maakuntien toiminnan ohjauksen tulee perustua voimassa olevaan lainsäädäntöön, ei valtioneuvoston eikä ministeriöiden hallinnollisiin päätöksiin. Maakuntien itsehallinnon toteuttaminen edellyttäneen järjestämislakiluonnoksen 18 ja 19 §:n poistamista kokonaan. Järjestämislain 4 lukuun (Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen) ja maakuntalain 3 lukuun (Maakunnan suhde valtioon ja kuntiin) sisältyvät ohjausmekanismit ovat riittävät maakuntien ohjauksen näkökulmasta. Uudistuksessa maakunnilta puuttuu verotusoikeus, joka on toinen perustuslakivaliokunnan asettamista kriteereistä alueelliselle itsehallinnolle. Mikäli itsehallintoa vielä rajoitetaan valtion laajalla toimivallalla puuttua maakuntien operatiiviseen toimintaan ja valtiolle siirrettävällä viimekätisellä päätösvallassa koskien mm. maakuntien yhteistyösopimuksia, tosiasiansa heikennetään uudistuksen mahdollisuuksia tulla hyväksytyksi perustuslakivaliokunnan käsittelyssä.

16. 14. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Onko järjestämisen ja tuottamisen erottaminen uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista?

Vastaajien määrä: 1

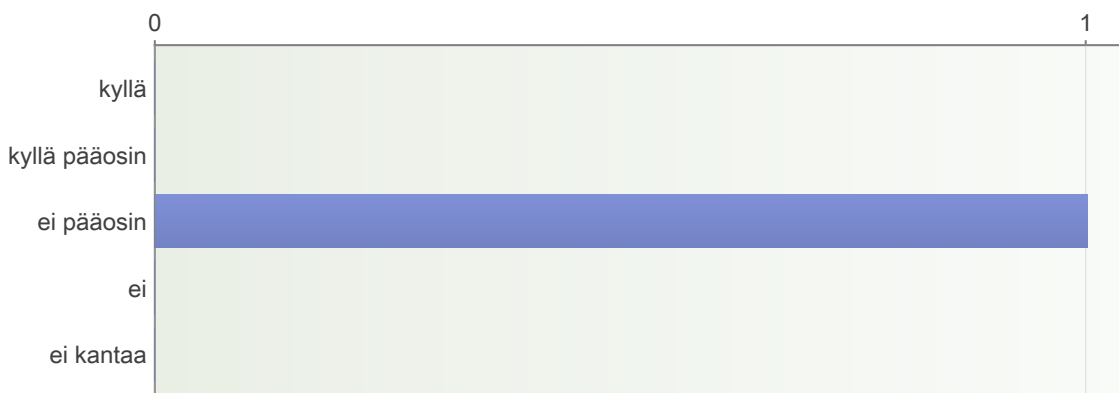

Avoimet vastaukset: ei

- Järjestely synnyttäisi tarpeetonta päällekkäistä hallintoa ja hallintokustannuksia sekä heikentäisi maakunnan ja tätä kautta koko kansallisen ohjausjärjestelmän kykyä palvelutuotannon ohjaukseen. Lisäksi tulee huomioida, että maakuntien palvelulaitos olisi täysin uuden tyyppinen julkinen organisaatiomuoto, josta ei ole aiempia kokemuksia. Ehdotuksen mukaista järjestelyä arvioitaessa on huomattava, että useat kunnat ovat kokeilleet tilaajatehtävien ja palvelutuotannon hallinnollista erottamista omassa toiminnassaan, mutta järjestelyistä on viime aikoina luovuttu niistä saatujen huonojen kokemusten vuoksi. Erottamisella ei myöskään ole saavutettu tavoiteltuja kustannussäästöjä. Maakunnan vastuulla olevan palvelutuotannon kaavamaiselle hallinnolliselle eriyttämiselle lakiluonnoksen mukaisella tavalla ei ole esitetty selkeää syytä eikä vakuuttavia perusteluita. Palvelulaitos tulee olemaan laajoine tehtävineen suuri organisaatio, jossa on laaja asiantuntemus. Jotta maakunta selviäisi sille asetetuista tilaaja-, ohjaus- ja valvontatehtävistä, sillä tulee olla merkittävä määrä osaamista ja henkilökuntaa palkkalistoillaan. Tällöin sekä tilaaja että tuottajaorganisaatioon palkataan samaa erityisosaamista, mikä tarkoittaa väistämättä päällekkäistä ja kallista organisoitumista.

17. 15. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnalla on yhtiöittämisvelvollisuus maakunnan hoitaessa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai jos palvelut ovat valinnanvapautta koskevissa säännöksissä tarkoitetun laajan valinnanvapauden piirissä. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Tavoitetilana ja ideatasolla tämä on hyvä, mutta käytännössä ei toimiva ja toimivia ratkaisujahan tässä pyritään luomaan. Toimimattomuuden aiheuttaa se, että tämä yhtiöittämisvelvollisuuden tarpeen määrittely ei tule koskaan olemaan selkeä, sillä ne toiminnot ja alueet, jossa kilpailu ja markkinat toimivat / eivät toimi tulee muuttumaan koko ajan samoin kuin käsitys siitä, minkä palvelujen tulisi olla laajan valinnanvapauden piirissä. Parempi tapa olisi, että maakunnittain maakuntavaltuusto kerran kahdessa vuodessa selkeästi päättäisi, että ko. maakunnan alueella järjestämisvastuullinen maakunta vastaa myös tietyistä sote-palveluiden tuottamisista. Tämän maakunnallisen tuotannon rinnalla voi olla yksityistä tai kolmannen sektorin palvelutuotantoa, joka tietää maakunnan olevan tietyissä palvelutuotannoissa mukana ainakin nuo kaksi seuraavaa vuotta. Aivan liian vähälle huomiolle jää se tosiasia, että liiketaloudellisesti kannattavien yhtiöiden aikaansaaminen jo kilpailuille markkinoille on aivan eri asia kuin pelkkä yhtiön perustaminen. Nykyisin julkisen vallan toimesta tuotettavat palvelut on rakennettu pitkälti muuta kuin markkinalähtöisesti ja niiden tuottamisesta vastaavat osaajat ovat muita kuin liiketoimintajohtamisen ja markkinoinnin ammattilaisia. On enemmän kuin epätodennäköistä, että

vain kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa nykyiset julkiset palvelut voitaisiin muuttaa liiketaloudellisesti kannattaviksi yrityksiksi, jotka tuottavat jo kilpailuille markkinoille liiketaloudellisesti kilpailukykyisiä palveluita. Siirtymäajan pitää olla kolmea vuotta huomattavasti pidempi ja onnistunut siirtymä kannattavaan yritysmuotoiseen tuottamistapaan edellyttää ensin liiketaloudellisen osaamisen siirtämistä nykyisiin julkisiin palvelutuottajiin koulutuksen ja henkilöstörekrytointien sekä liiketoimintasuunnitelmien hiomisen kautta. Aittoa kilpailua ei saada aikaan, koska yhtiöllä on erilaiset velvoitteet (julkinen vs. yksityinen) ja hinnoitteluperusteet. Em. asioiden harmonisointi tarkoittaisi joko yksityisen sektorin voimakasta sääntelyä tai julkisen yhtiön sääntelyn poistamista. Molemmat vaihtoehdot ovat ongelmallisia. On myös huomattava, että julkisen ja yksityisen palvelutuottajan työ- ja virkaehtosopimukset sekä mm. eläkevakuutus ovat kustannustasoltaan oleellisesti erilaiset, joten julkinen palvelutuottaja ei ilman sopimusten harmonisointia kykene edes teoriassa tasavertaiseen kilpailuun markkinoilla. Erityisesti sosiaalitoimen tehtäviin sisältyy paljon julkisia hallintotehtäviä ja julkisen vallan käyttöä. Asiakkaiden ja heidän tilanteensa kokonaisvaltainen tarkastelu vaarantuu, kun heidän asioitaan tarkastellaan maakunnan palvelulaitoksessa ja monitahoisessa palvelujen tuotantoympäristössä.

18. 16. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Ei vastauksia.

19. 17. Kysymys vain kunnille: Voimaanpanolaissa on tarkoitus säätää siitä, mihin maakuntaan kunnat kuuluvat uudistuksen tullessa voimaan. Katsotaanko kunnassanne, että sen tulee kuulua voimaanpanolain 5 §:ssä esitettyyn maakuntaan?

Vastaajien määrä: 1

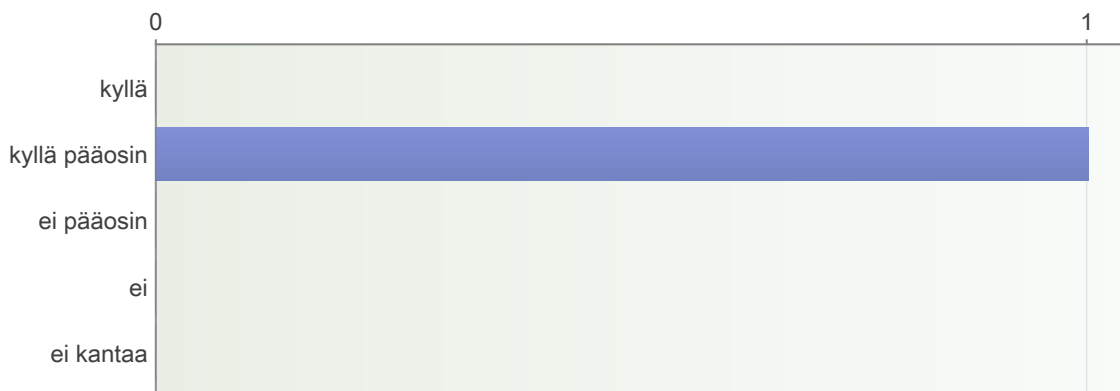
Avoimet vastaukset: kyllä

20. 18. Kysymys vain kunnille: Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen ei, mihin maakuntaan kunnan tulisi kuulua ja miksi? (Kunnan tulee toimittaa valtuuston päätösasiakirja sosiaali- ja terveysministeriöön)

Ei vastauksia.

21. 19. Väliaikaishallinnosta sekä väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävistä ja toimivallasta säädetään voimaantulolain 2 luvussa. Onko väliaikaishallinnosta säädetty riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Varmasti tulee ongelmakohtia, mutta niiden ratkomiseen valtiolla pitää olla koko uudistusta ohjaavaa ja neuvovaa osaamisresurssia. Lisäksi väliaikaishallinnon osalta tulisi varmistaa demokratian toteutuminen. Väliaikaisten valmistelutoimielimen lainsäädännöllisenä lähtökohtana on ajatus siitä, että valmistelutoimielin tekee vain operatiivisia valmistelutoimenpiteitä, joilla ei ole ns. ”poliittista ulottuvuutta”. Ajatus vain operatiivisesta valmistelusta on kestävä. Valmisteltavat asiat ovat yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan erittäin suuria ja sellaisia, joilla on vääjäämättä poliittista merkitystä. Väliaikaisen toimielimen muodostaminen, asettaminen ja toiminta tulee tästä syystä perustua maakunnan omaan poliittiseen ohjaukseen ja päätöksentekoon. Mikäli poliittinen ohjaus sivuutetaan, on odotettavaa, että valmistelun vaikeus kasvaa ja luottamus koko sote- ja maakuntauudistukseen heikkenee.

22. 20. Voimaantulolain 14 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettyväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

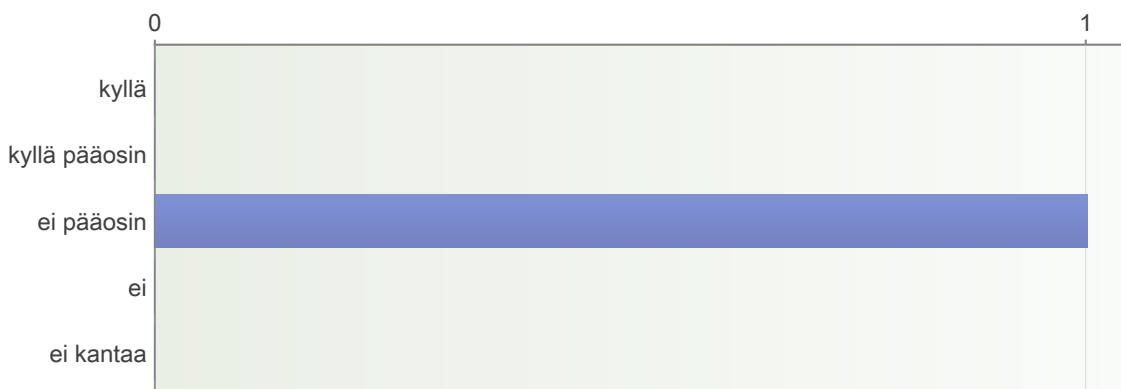

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Jotta kunnissa ei ala turhaa henkilöstön sisäistä tai kunnista lähtevää tehtävien uudelleenjärjestelyä, lainsäädäntöön olisi hyvä saada maininta, että tehtävien tarkasteluajankohta on esim. 31.12.2016 ja sen jälkeen tehdyt muutokset voidaan arvioida erikseen. Historiallisen iso, yli 220 000 palkansaajan, siirto kunta- ja valtiosektorilta maakuntiin tulee tehdä yhteneväisin perustein - oli kyse sitten sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen kuten myös esim. maakuntien liittojen siirtävästä henkilökunnasta. Valittu mekanismi, liikkeen luovutus, on kannatettava, koska järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyy ko. yksiköistä maakunnille ja yksiköt lakkaavat toimimasta. Henkilöstön asema tulee selkiyttää siirtymäsäännöksissä ja tähän liittyvä valmistelu aloittaa hyvissä ajoin yhteistoimintalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Henkilöstön siirtyminen liikkeen luovutuksen ehdoin turvaa henkilöstön aseman. Tulisi kuitenkin tutkia mahdollisuudet säätää luovutettavan henkilöstön määrittelystä liikkeen luovutusdirektiivistä poikkeavalla tavalla. Yksittäisen henkilön työajan käyttöön (vähintään 50 % siirtävään toimintaan kohdistuvaa työtä) johtaa epätarkoituksenmukaiseen lopputulokseen, kun henkilöstöä siirtyy joko liikaa tai liian vähän riippuen tavasta, jolla esimerkiksi tukipalvelutehtävät on kunnassa organisoitu. Henkilötyövuosiin perustuva tarkastelu johtaisi toiminnan kannalta parempaan lopputulokseen sekä luovuttavassa organisaatiossa että luovutuksen saajalla.

23. 21. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan lakisääteisten kuntayhtymien koko omaisuus sekä kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Sote-kiinteistöomaisuuteen liittyvät riskit tulee järjestelyssä kohdentaa pääosin sille osapuolelle (maakunta, perustettava maakuntien toimitilayhtiö), joka omilla toimillaan pystyy vaikuttamaan kiinteistöjen käyttötarpeeseen. Mikäli lainvalmistelussa edetään lakiluonnoksessa esitetyn ratkaisun pohjalta, tulee varmistaa, ettei kunnille aiheudu omistamiinsa sote-kiinteistöihin liittyviä taloudellisia riskejä ja seuraamuksia. Siirtymäkauden sitovan vuokrajakson tulee olla esitettyä (3 + 1 vuotta) pidempi, vähintään 5 vuotta, jotta kunnat voivat varautua ja valmistautua mahdollisiin palveluverkon muutoksiin. Myös siirtymäkauden jälkeen laadittavat vuokrasopimukset ja muut sopimukset on määriteltävä laadittavaksi siten, että vuokrataso mahdollistaa laadukkaan ja ennakoivan kiinteistöpidon, investointien riskittömän toteuttamisen sekä omaisuuden arvon säilyttämisen. Uudistukseen liittyvillä omaisuusjärjestelyillä ei saa vaarantaa kuntien mahdollisuuksia vastata niille jäävien palvelujen järjestämisestä ja rahoittamisesta rahoitusperiaatteen mukaisesti. Lainvalmistelun yhteydessä on varmistettava, että siirtymäkauden jälkeen mahdollisesti tyhjilleen tai vajaakäytölle jäävistä kiinteistöistä ei aiheudu kunnille taloudellisia vaikeuksia esim. takausvastuiden jatkumisen muodossa. Mahdolliset omaisuusjärjestelyjen taloudelliset vaikutukset on korvattava kunnille täysimääräisesti esim. kohdennettujen avustusten muodossa. Avustusten rahoitusta ei kuitenkaan saa toteuttaa vähentämällä kaikkien kuntien yleistä valtionosuutta. Kiinteistöistä aiheutuvat taloudelliset riskit tulee hajauttaa kuntien, maakuntien ja valtion vastuulle. Uudistuksen seurauksena ei saa syntyä tilanteita joissa varainsiirtoverotus aiheuttaa lisäkustannuksia kiinteistöomaisuuden muutoin tarpeellisissa uudelleen järjestelyissä. Voimaanpanolaissa ehdotetaan säädettäväksi, että varainsiirtoverotuksessa ei syntyisi veroseuraamuksia siirrettäessä kuntayhtymät varoineen ja velkoineen voimaanpanolaissa tarkoitetulla tavalla maakunnille ja näiden varojen siirtyessä edelleen voimaanpanolaissa tarkoitetulle valtakunnalliselle osakeyhtiölle. Kunnat joutuvat uudistuksen seurauksena siirtämään kiinteistöjään vastaavasti omistamiinsa yhtiöihin kuntalain yhtiöittämisvelvoitteen perusteella ja lisäksi kunnilla on muutoin tarpeen järjestellä kiinteistöomistuksiaan maakuntauudistuksen johdosta. Kuntien ja kuntayhtymien omistamien kiinteistöjen järjestelyitä ja yhtiöittämisistä tulee kohdella uudistuksessa varainsiirtoverotuksessa samalla tavoin. Voimaanpanolakiin tulee sisällyttää kuntien kiinteistöomaisuuden osalta vastaavat varainsiirtoverovapautta koskevat säännökset, joilla varmistetaan, ettei kunnille tai niiden yhtiöille synny varainsiirtoveroseuraamuksia siirrettäessä maakunnille tai niiden yhtiöille vuokrattavia kiinteistöjä velkoineen kunnallisiin yhtiöihin. Muussa tapauksessa syntyvät varainsiirtoverokustannukset olisi huomioitava määriteltäessä kiinteistöjen vuokria. Esityksessä ei ole käsitelty uudistukseen liittyviä arvonlisäverotuksen kysymyksiä. Kiinteistöihin ja muuhun omaisuuteen (siis irtaimeen omaisuuteen) on kuitenkin sitoutunut satojen miljoonien eurojen edestä arvonlisäveroja, jotka ovat tähän asti saatu kunnissa palautuksina. Arvonlisäverotuksen yleisten säädösten johdosta ainakin osa näistä palautuksista joudutaan uudistuksen seurauksena palauttamaan verohallinnolle siirrettäessä omaisuutta maakunnille tai esimerkiksi kuntien yhtiöihin. Uudistuksen seurauksena kunnille syntyvät arvonlisäverokustannukset on huomioitava rahoituslaskelmissa. Siltä osin, kun kustannukset liittyvät maakunnille tai niiden yhtiöille vuokrattaviin kiinteistöihin on kustannukset huomioitava vuokratasoa määriteltäessä. Voimaanpanolain 31 §:n mukaan maakuntien tulee siirtää omistukseensa saadut kiinteistönsä ym. 1.1.2019 valtakunnalliselle yhtiölle. Maakuntien omistama valtakunnallinen yhtiö saa tehtäväkseen ylläpitää ja kehittää valtavaa kiinteistömassaa. Vaikka maakunnat ovat yhtiön vähemmistöosakkaita, maakuntien oma päätäntävalta tuottajayksiköidensä kiinteistöasioihin on heikko. Omaisuuden siirto kohtelee kuntia maakunnittain epätasa-arvoisesti riippuen mm. sairaanhoitopiirin velkaantuneisuudesta.

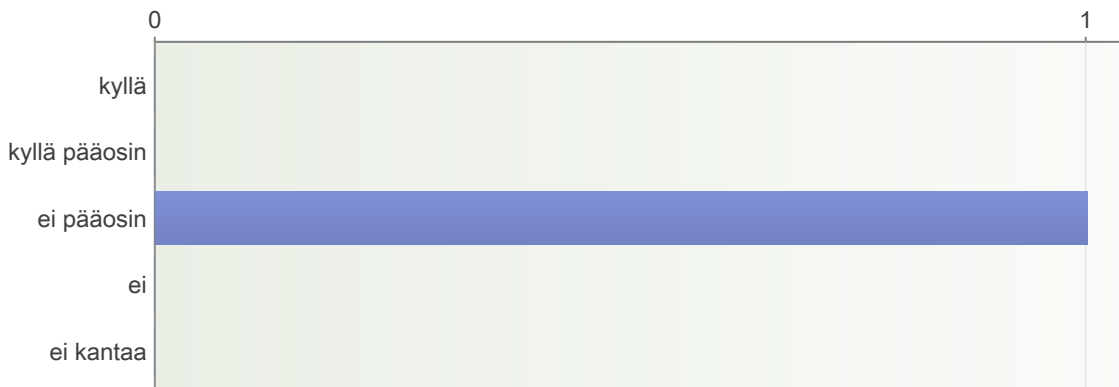
24. 22. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ei tai ei pääosin, millä tavoin omaisuusjärjestelyt pitäisi toteuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Kiinteistöjen käyttötärpeeseen liittyvien riskien jakaminen tasaisemmin olisi mahdollista toteuttaa myös eräillä muilla lakiehdotuksissa vaille huomiota jätetyillä mekanismeilla. Tällaisia olisivat esimerkiksi:
 - 1.kuntien ja kuntayhtymien kaikkien sote -kiinteistöjen siirtäminen maakunnille ja edelleen niiden omistamaan toimitilayhtiöön yhtenäisin perustein käypään arvoon tai muuhun erikseen sovittavaan arvoon. Kiinteistöjen lunastuskorvaus on mahdollista rahoittaa esimerkiksi osittain kunnan/kuntayhtymän maakunnalle antamalla ja valtion takaamalla lainalla.
 - 2.kuntien ja maakuntien yhteisesti omistamien toimitilayhtiöiden perustaminen. Osa sote -kiinteistöjen luovutushinnasta suoritettaisiin kunnille kiinteistöyhtiöiden osakkeina. Kunnat saisivat asianmukaisen korvauksen luovutetusta omaisuudesta eivätkä maakunnat puolestaan velkaantuisi liikaa. Mallissa omaisuusjärjestelystä tulevat hyödyt ja haitat jakaantuvat omistuksen mukaisessa suhteessa maakuntien ja kuntien kesken.
 - 3.Maakunnille siirrettyjen kiinteistöjen ym. omistuksen jääminen maakunnille.

25. 23. Voimaanpanolain 41 §:ssa säädettäisiin kunnan tuloveroprosentista vuosina 2019 – 2021. Pidätkö veronmaksajien yhdenvertaisen aseman näkökulmasta perusteltuna, että kuntien veroprosentteja esitetään rajoitettavaksi kolmen vuoden määräajaksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Rajaus ei ole perustuslainmukainen ellei verotusta koskeva päätös jää kunnalle ilman alistamis- tai hyväksyttämismahdollisuuksia. Kunnat eivät ehdotuksen mukaan saisi vuonna 2019 päättää tuloveroprosentin nostamisesta, vaikka tarve tähän perustuisi muihin syihin kuin maakuntaudistukseen. Tästä aiheutuu joillekin kunnille ongelmia, koska kuntien tulot laskevat esimerkiksi suhteessa kunnan vastuulla oleviin velkoihin (suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa merkittävästi). Tämä supistaa kunnan taloudellista liikkumavaraa kunnille jäävien tehtävien ja velkojen hoitamiseen. Kunnan oikeus päättää veroprosentistaan kuuluu perustuslaissa turvatun kunnallisen itsehallinnon ytimeen. Kunnat ovat systemaattisesti vastustaneet ja vastustavat sitä, että maakuntaudistuksessa puututtaisiin kunnan oikeuteen päättää tuloveroprosentistaan. Kaikenlainen kunnan verotusoikeuteen puuttuminen merkitsee myös riskiä, että kunnille myönnettyjen lainojen korko nousee. Kuntasektorin erinomainen luottoluokitus perustuu pitkälti juuri verotusoikeuteen, mikä ilmenee luottoluokittajien jatkuvasti myös luottoluokittajien arvioista. Pykälän 2 momenttiin otettu poikkeussäännös kunnan mahdollisuudesta päättää veroprosentista myös siirtymäaikana säädetyistä enimmäisrajoista (2020–2021 max + 0,5-1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin v. 2019) poiketen, kun se on välttämätöntä kunnan maksuvalmiuden turvaamiseksi, on parannus verrattuna valmistelun kuluessa esillä olleisiin

vaihtoehtoihin. Tämäkään ei kuitenkaan poista riskiä, että kuntien velanhoitokustannukset kasvavat. Lisäksi poikkeussäännöstä pitäisi olla mahdollista soveltaa myös kuntien päättäessä tuloveroprosentistaan vuodelle 2019. Muuten vaarana on, että kunnat tarpeettomasti varmuuden vuoksi nostavat veroprosenttejaan vuodeksi 2018. Lakiluonnoksessa kunnan oikeus päättää rajoitusaikanakin veroprosentistaan on sidottu päätöksen välttämättömyyteen kunnan maksuvalmiuden turvaamiseksi. Veroprosentin korottamista koskevia päätöksiä ei kunnissa tehdä maksuvalmiuden näkökulmasta vaan kunnan talouden kokonaistarkastelun perusteella. Maksuvalmiutensa kunta voi tarvittaessa turvata viime kädessä velkarahoituksella. Jos kunnan päätösvaltaa päättää veroprosentistaan kaikesta huolimatta rajoitettaisiin, tulisi kunnan oikeus poiketa rajoituksesta sitoa maksuvalmiuden turvaamisen sijasta siihen, että veroprosentin korottaminen on välttämätöntä kunnan toiminnan rahoituksen turvaamiseksi.

26. 24. Voimaanpanolain 42 §:n mukaan maakunnan on perustettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain tarkoittamat maakunnan palvelulaitoksen tytäryhtiöt, jotka tuottavat lailla erikseen säädetyn laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluita siten, että yhtiöittäminen on toteutettu 31.12.2020. Onko esitetty siirtymäaika riittävä maakunnan yhtiömuotoisen tuotannon organisoimiseksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei

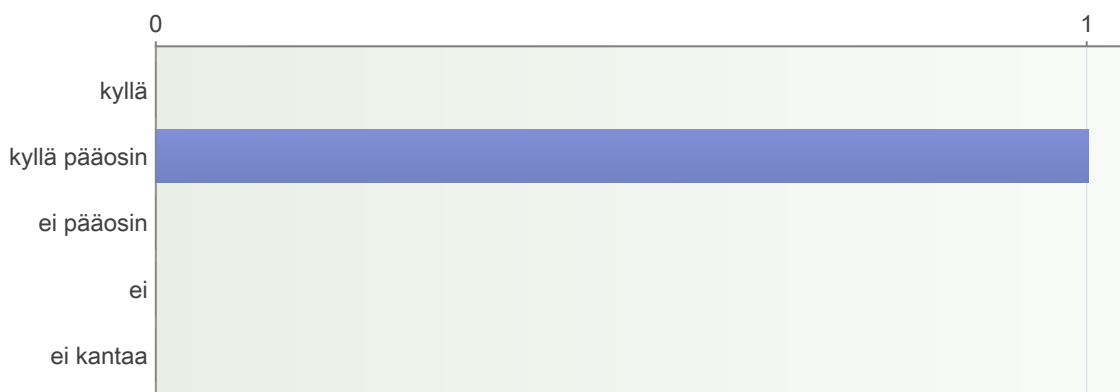
- Kyseessä on niin suuri toimintojen muutos, että liiketaloudellisesti kannattavien yritysten perustaminen vaatii pidemmän ja joustavamman siirtymäajan sekä siirtymäaikaan pitää sitoa myös velvoitteet liiketoimintasuunnittelun toteuttamisesta sekä liiketoimintaosaamisen osoittamisesta. Ohjatulle ja sparratulle muutokselle tulee antaa aikaa kahden vuoden sijaan viisi vuotta, jona aikana etenemistä voidaan vielä tarkastella ja aikatauluttaa uudelleen.

27. 25. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Ei vastauksia.

28. 26. Valtio rahoittaa perustettavien maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

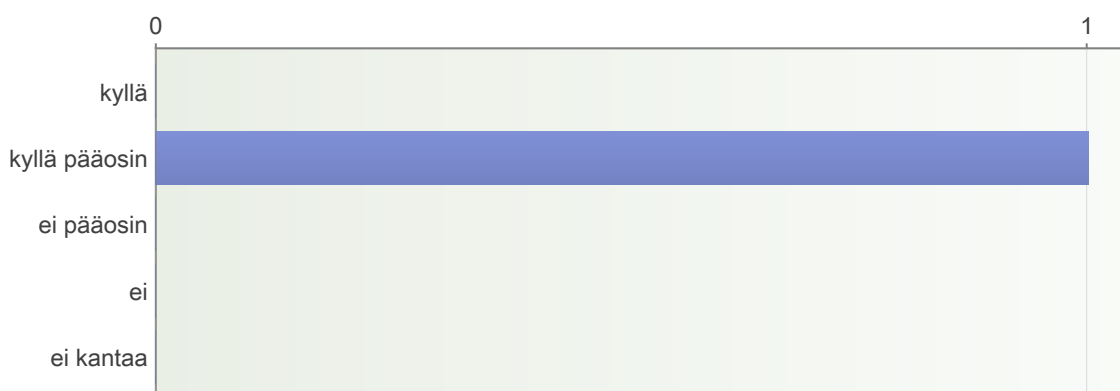

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Kun lähtökohdaksi otetaan, että uudistus toteutetaan esitetystä aikataulusta, niin tämä valtion suora rahoitus jää alkuvaiheessa ainoaksi vaihtoehdoksi. Maakuntien itsehallinnon kannalta on erittäin ongelmallista, että ne ovat miltei kokonaan valtionrahoituksen varassa. Valtionrahoitukseen perustuva malli on esitysluonnoksessa johtanut maakuntien aivan liian tiukkaan ja yksityiskohtaiseen valtionohjaukseen. Maakunnille tulisi turvata aito itsehallinto, mikä edellyttää maakuntien verotusoikeuden toteuttamista uudistuksen myöhemmässä vaiheessa.

29. 27. Maakuntien tuloja ovat valtion rahoitus (3 §) sekä asiakas- ja käyttömaksutulot (4 §). Lisäksi maakunnat voivat ottaa lyhytaikaista lainaa (3 §). Valtion rahoituksen kasvua rajoitetaan vuosittaisessa tarkistuksessa julkisen talouden kantokyvyn turvaamiseksi (6 ja 29 §). Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

Vastaajien määrä: 1

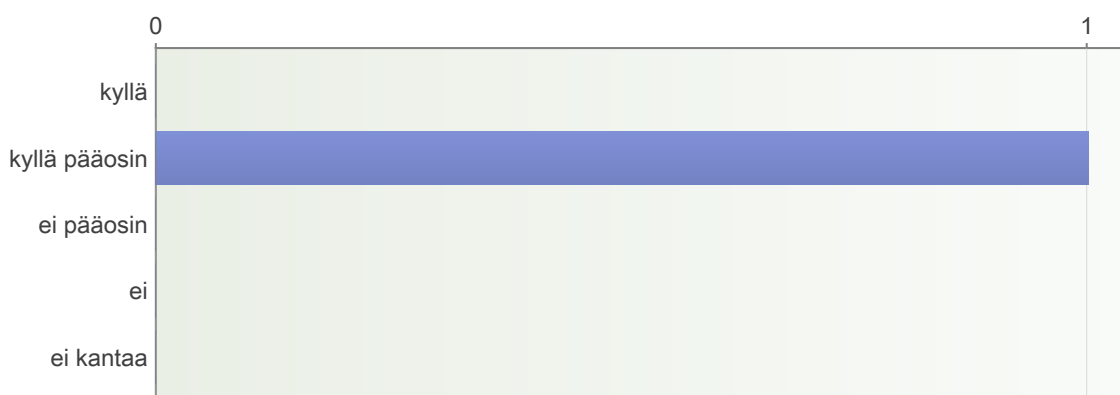

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Kun muutos on valtaisia, niin valtion pitää varautua siihen, että joillakin alueilla talouden hoito ei lähde heti onnistuneesti liikkeelle ja valtion ohjaavaa lisärahoitusta voidaan tarvita. Olennaista on myös, että maakuntien päätöksenteossa valtiolta tulevat resurssit eivät ohjautuisi vain suurimpaan toiminnalliseen lohkoon eli sosiaali- ja terveystoimen järjestämiseen.

30. 28. Ovatko maakuntien valtion rahoituksen määräytymisessä käytettävät palvelujen käyttöä kuvaavat tarvetekijät (luku 3, ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

Vastaajien määrä: 1

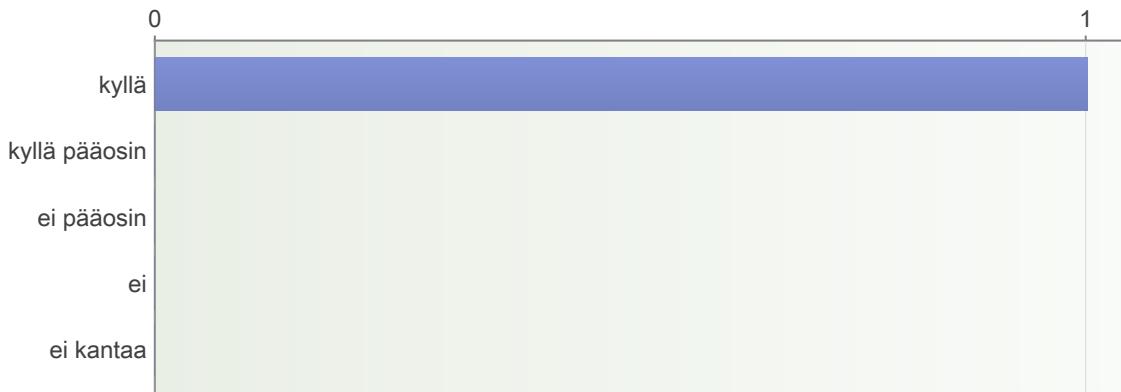

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Tavoite on hyvä, mutta jää epäselväksi. Toivottavaa olisi, että säädöksissä olisi ilmaistuna selkeät tavoitteet hyte-rahoituksen määräytymisperusteille myös tulevaisuudessa. Maakuntien rahoituslain mukaisilla rahoitusperusteilla tulee turvata jokaisen maakunnan rahoituksen riittävyys maakunnille lailla säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden hoitamiseen (rahoitusperiaate). Ristiriidassa tämän periaatteen kanssa ovat maakuntalakiin sisältyvät maakuntien erittäin tiukat alijäämän kattamisvelvoitteet ja maakuntien arviointimenettelyn kriteerit sekä maakuntien rahoituslakiin sisältyvä maakuntien rahoituksen tason tarkistamiseen liittyvä rajoite rahoituksen enimmäiskasvusta (maakuntaindeksi + 0,5–1,0 %).

31. 29. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa siirrytään asteittain menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen. Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2019–2023 esitetty siirtymäaika (27 – 28 §) riittävä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

- Viisi vuotta on täysin riittävä.

32. 30. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikka maakuntien rahoituslaissa säädetään, että maakunnat päättävät itse sisäisestä rahoituksestaan, päätösvallan rajat ovat jäämässä liian ahtaiksi. Potilaan valinnanvapaus tulee määrittämään suurelta osin maakuntien sisäisen rahoituksen. Lisäksi valtiolle tulee vahva oikeus puuttua maakunnan rahoitukseen mm. arviointimenettelyn ja uhkasakkomenettelyn avulla. Maakuntien rahoituslakia tulee arvioida uudelleen valinnanvapauden määrittelyn jälkeen.

Sosiaali- ja terveystoimen ja muiden maakunnille siirrettävien tehtävien rahoitusta ei tule irrottaa kuntasektorin yhteisestä varainhankintajärjestelmästä, koska nykyisen hyvin toimivan rahoitusjärjestelmän heikentäminen uhkaa vaikeuttaa jäljelle jäävien kuntien rahoituksen saatavuutta ja nostaa sen hintaa.

Kuntien yhteinen varainhankintajärjestelmä ei vaadi valtion rahoitusta eikä takauksia. Taustalla on EU:n vakavaraisuusasetuksen (CRR) artikla 115, jonka mukaan saatavat kunnilta rinnastetaan saamisiin valtiolta, kun kunnilla on valtiota vastaava verotusoikeus. Järjestelmä on taannut kunnille ja kuntien määräysvallassa oleville yhteisöille edullisen ja pitkäaikaisen varainhankinnan kaikissa suhdanneoloissa. Sote- ja maakuntauudistusta ei tule toteuttaa siten, että maakuntiin siirtyvien tehtävien rahoitus irrotetaan hyvin toimivasta järjestelmästä. Mikäli maakunnat eivät olisi mukana tässä järjestelmässä, merkitsisi se jäljelle jäävien kuntien rahoituskustannusten merkittävää nousua.

33. 31. Pidättekö esitettyjä tapoja maakuntajaon muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena?
(erityisesti maakuntajakolain 2 ja 10 §)

Vastaajien määrä: 1

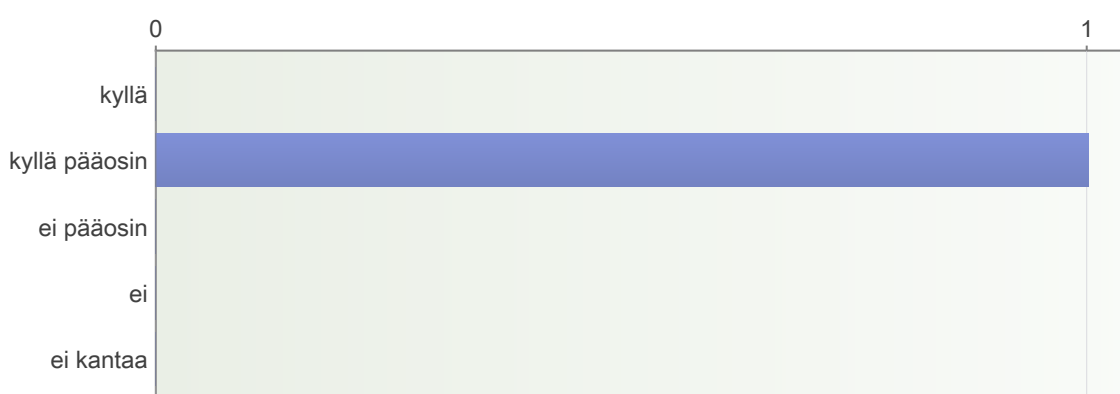
Avoimet vastaukset: kyllä

34. 32. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntajakolaista.

Ei vastauksia.

35. 33. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt ja muut muutokset hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 24 §, 27§ 27 b§ ja 55§)?

Vastaajien määrä: 1

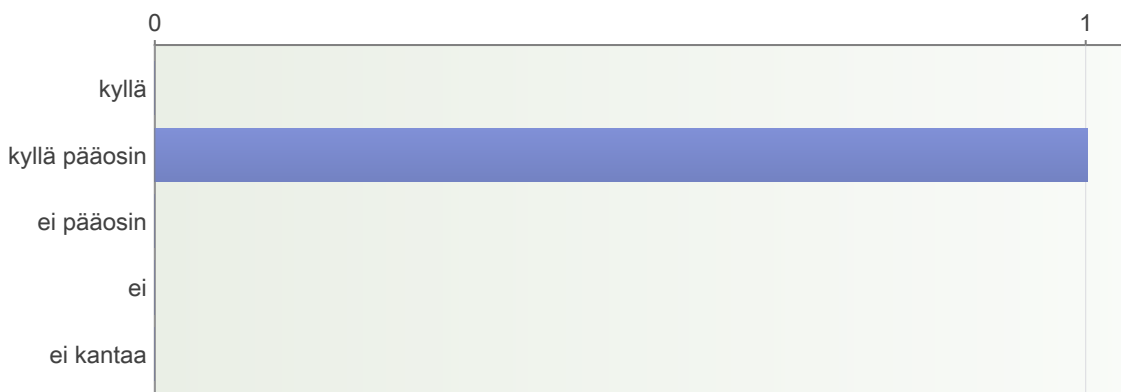
Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Kun tähän isoon muutokseen lähdetään, niin on hyvä, että kuntakohtaiset muutokset on pystytty rajaamaan. Tässä vaiheessa kyse on kuitenkin kuntien valtionosuusjärjestelmän sopeuttamisesta maakuntaudistukseen. Tästä syystä kuntien valtionosuusjärjestelmästä on tulossa erittäin vaikeasti hahmotettava. Uuden järjestelmän valmistelu tulee aloittaa heti. Kunnan taloutta tulisi tarkastella kokonaisuutena eikä yksittäisten rahoitusrakenteiden muutosten kautta, jotta saadaan kattavampi kuva tulevaisuuden kunnan talouden

selviytymisen edellytyksistä. Valtionosuusjärjestelmän uudistukset ja erityisesti yleisen heikon yleisen talouskehityksen vuoksi tehtävät jatkuvat valtionosuusleikkaukset ovat tuoneet ja tuovat jatkossakin kuntatalouden pitkäjänteiseen suunnitteluun suuren haasteen. Uudistuksiin sisältyvät tasausjärjestelyt ja siirtymäajat eivät poista tätä. Valtionosuusjärjestelmän pitkäjänteisyyteen ja valtionosuuksien määräytymiseen puhtaasti laissa säädettyjen määräytymisperusteiden mukaisesti tulisi kiinnittää erityishuomio.

36. 34. Ovatko valtionosuuskriteerit (ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -kriteeri) sekä niiden painotukset perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 3 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- työpaikkaomavaraisuudelle tai erityisesti työpaikkaomavaraisuuden kehittymiselle pitäisi antaa myös painoarvoa, koska se on myös selvä mittari kunnan / kaupungin toiminnasta ennakoivan paikallisen elinvoimatyön osalta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on keskeistä uudistuksessa, mutta tämäntyyppisten keinotekoisien ja marginaalisten kriteereiden sisällyttämistä valtionosuusjärjestelmään tulisi välttää.

37. 35. Vapaamuotoiset huomiot hallituksen esityksen valtionosuuskokonaisuudesta.

Ei vastauksia.

38. 36. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä valtion verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

- Kannustimilla on merkittävä rooli toiminnan tehostamisessa, jota uudistuksella tavoitellaan. Jos valtio ulosmittaa kunkin alueen aikaansaaman tehokkuushyödyn pois alueelta itseltään, alueella ei ole kannustimia tehostaa toimintaansa. Verotusoikeuden kanssa alueen tehokkuuden kasvaminen hyödyttää alueiden asukkaita enemmän, koska alueen päättäjät ovat vastuussa oman alueensa asukkaille ja oman alueen verotus pyritään pitämään mahdollisimman alhaisena. Siltä osin, kun rahoitus päädytään keräämään valtion verotuksen kautta, valtionveron veroperusteisiin esitettyjä muutoksia voidaan pitää perusteltuina. Ehdotus verokaton asettamisesta kunnille on kuitenkin kestävä kunnallisen itsehallinnon ja tulevaisuuden kunnan rahoituksen kannalta. Kun veroprosentteja uudistuksen yhteydessä leikataan 12,30 prosenttiyksiköllä vuonna 2019 (ks. 23), tärkeää on siirtää kunnallisverotuksessa tehtäviä vähennyksiä valtionverotuksessa tehtäviksi. Näin kuntien tuloveroprosenttien tuotto (ns. efektiivinen veroaste) vastaa paremmin todellista tuottoa.

39. 37. Vapaamuotoiset huomiot verolaeista.

Vastaajien määrä: 1

- Kuntien veroprosenttien lakisääteinen alentaminen ja siihen liittyvä rajoitus päättää veroprosenteistaan vuosina 2019-2021 johtaa moniin ongelmiin (kts. kysymykset 23 ja 36). Kuntalain mukaan kunnan talousarvio on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kunnat päättävät veroprosenteistaan käytännössä talousarvion teon yhteydessä ja mitoittavat veroprosenttinsa siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi tulevat turvatuiksi.

Ehdotus kiinteistöveron säilyttämisestä puhtaasti kunnallisena verona on hyvä. Kuten luonnoksessa linjataan, kiinteistövero on tehokas ja tuotoltaan vakaa tapa rahoittaa paikallisia julkisia palveluita.

Positiivisena voidaan pitää myös sitä, että kuntien oikeus yhteisöveron tuottoon säilyy. Kuntien saamat yhteisöverotulot toimivat kannustimena kunnan elinkeinopolitiikan kehittämisessä.

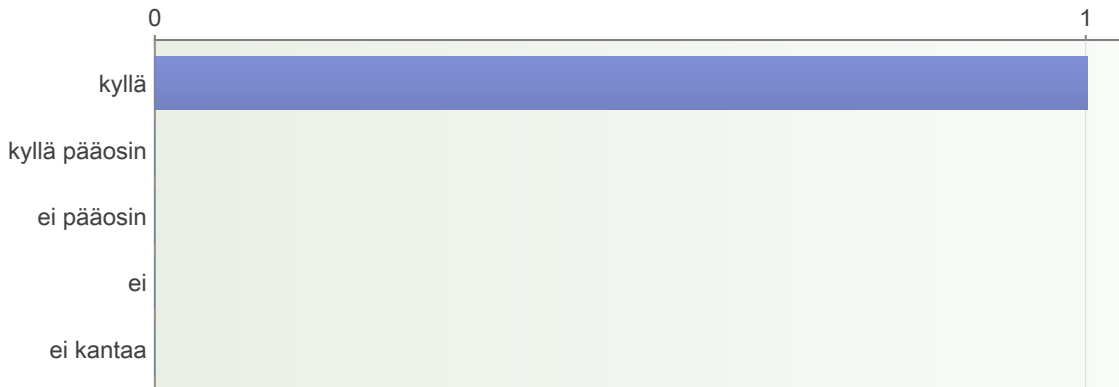
Esityksessä ehdotetaan verotuskustannusten jaon muuttamista sen johdosta, että kuntien suhteellinen asema verotulojen saajana pienenee suhteessa valtioon. Muutos on tältä osin perusteltu, mutta ehdotus siitä, että kuntien verotuloja leikataan siirtyviä kustannuksia vastaavasti ei ole kuntien kannalta kustannusneutraali. Kuntien asema veronsaajana muuttuu verotulojen pienentyessä eikä kustannuksia tule periä kunnilta muuta kautta.

Kuntien veroprosenttien erillistä säätelyä vuosina 2019-2021 ei voi pitää tarpeellisena. Esityksessä on ehdotettu muutosta myös kunnallisveroprosenttien säätelyyn myös uudistuksen jälkeisen ajan osalta niin, että vuodesta 2022 lukien kunnat ilmoittaisivat tuloveroprosenttinsa prosenttiyksikön kymmenyksen tarkkuudella. Tältä osin ehdotus on kannatettava. Kunnallisveroprosentit tulevat laskemaan uudistuksen seurauksena ja

kunnallisverotuksen efektiivisyys paranee vähennyksien siirtyessä nykyistä enemmän tehtäväksi valtion verotuksessa. Tuloveroprosentin ilmoittaminen jatkossa prosentin kymmenyksen tarkkuudella neljännesprosenttiyksikön sijaan on perusteltu muutos.

40. 38. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

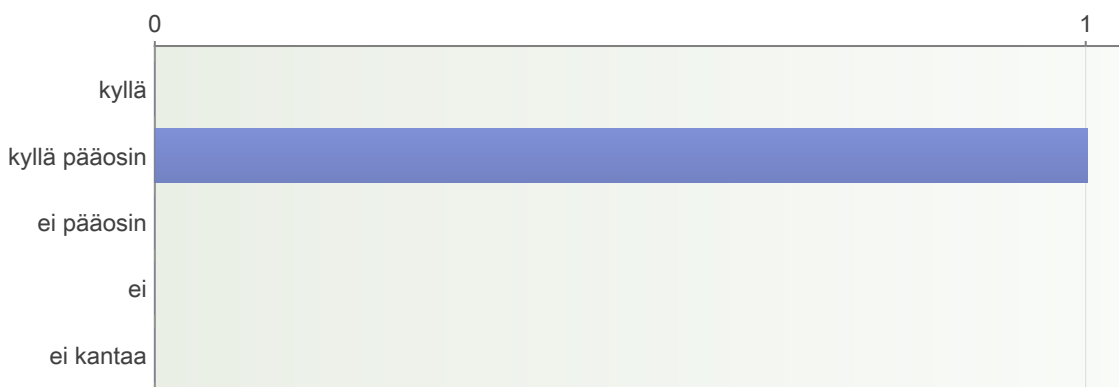

Avoimet vastaukset: kyllä

- Lakiesitysten mukaan perustettavien maakuntien henkilöstöön ehdotetaan sovellettavaksi kuntasektorin työ- ja virkasuhdelainsäädäntöä, joka muuttuu koskemaan myös maakuntia. Muun muassa yhteistoiminnan ja viranhaltijan palvelussuhteen ehtojen osalta säätelyn taso pysyy siis samana. Suomen Kuntaliitto ja KT Kuntatyönantajat kannattavat ehdotuksia. Hallituksen 5.4.2016 linjauksen mukaan KT on jatkossa kuntien ja kuntayhtymien lisäksi myös maakuntatyönantajien edunvalvoja. Lisäksi kunta- ja maakuntakonsernin osakeyhtiöt voivat valita työnantajajärjestykseen Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n. Lakiehdotus vastaa asian valmistelua.

41. 39. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Maakuntien ja maakuntien palvelulaitoksen eläkevakuuttajaksi ehdotetaan Kuntien eläkevakuutusta Kevaa. Konsernin yritykset voivat vakuuttaa Kevassa. On huomattava, että liikkeenluovutuksen periaate ei sisällä maakuntien velvollisuutta turvata julkisen sektorin lakisääteisten lisäeläkkeiden tasoisia etuuksia sellaiselle henkilöstölle, joka siirtyy maakuntauudistuksen järjestelyn johdosta osakeyhtiöön kunnan tai kuntayhtymän palveluksesta.

42. 40. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Ei vastauksia.

43. 41. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Seutukaupungit (maakuntien kakkoskaupungit / kaupunkiparit) tulevat panostamaan jatkossa selkeästi elinkeinojen kehittämiseen, kaupunkisuunnitteluun, yhdyskuntien toimivuuteen, turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Seutukaupungeilla on myös jatkossa kyky ja resurssit toimia valituilla kohdealueilla koko maan kehittymisen tasapainottajina.

Seutukaupunkien merkitys uusien maakuntien toiminnan onnistumisessa on merkittävä, seutukaupungit yhdistävät kasvukeskukset ja maaseudun asukkaiden ja yritysten kannalta toimivaksi maakunnalliseksi kokonaisuudeksi. Olennaista on, että uusien maakuntien toimintamahdollisuuksia ei rajoitettaisi ennen maakuntien toiminnan aloittamista, vaan maakunnille annettaisiin aidosti valta päättää esim. sote-palvelujen järjestämisestä omissa maakunnissaan.

Seutukaupungit talousalueineen voisivat maakuntien sisällä toimia asukkaiden ja yritysten palveluiden tuottamisalueina maakuntien omilla päätöksillä päätettävän maakunnan palvelulupauksen toteuttamisessa ja myös pk-yritystoiminnan kasvualustoina.

Seutukaupunkien osalta uudistus lienee koko maassa suurin, koska nämä kaupungit ovat tähän asti hoitaneet pääosin itsenäisesti tai kantaneet vastuuta talousalueensa sote-palvelujen tuottamisesta (pois lukien erikoissairaanhoido) sekä vastanneet kukin omalla tavallaan kaupunkinsa ja talousalueensa elinvoiman kehittämisestä.

Sote-palveluiden järjestämis- ja tuottamisvastuun poistumisella seutukaupungeilta voi olla kaupunkien elinvoimaan merkittävä, negatiivinen merkitys, jos sote-alan osaamista ja työpaikkoja keskittyy entistä enemmän vain maakuntakeskuksiin. Tällöin sekä yksittäisten ihmisten (perheiden) ja yritysten sijoittumis- viihtymis- ja turvallisuusasiat voivat seutukaupungeissa heiketä ja seutukaupunkien mahdollisuus toimia elinvoiman edistämässä vaikeutua.

Myös kaupunkisuunnittelun, yritysten kehittämistyön ja ennakoinnin hyvinvointityön toteuttamiseksi kunnille pitää jättää riittävät toimintamahdollisuudet. Kunta- / maakunta –työnjaon pitää lähteä perustuslain lähtökohdista, että kunnilla on yleinen toimivalta ja maakunnilla rajattu. Kuntien pitää yleisen toimivaltansa perusteella voida määrittää, mistä toiminnoista kunta vastaa, kun kunta kehittää oman alueensa elinvoimaa. Kuntien ja kaupunkiseutujen onnistuminen elinvoimapolitiikassa edellyttää, että niillä säilyy oikeus itsenäisiin valintoihin maapolitiikassa, kaavoituksessa ja toteuttamisen ohjelmoinnissa.

44. 42. Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä uudistuksen voimaan tultua?

Vastaajien määrä: 1

- Taloudellisesti ehkä, mutta onko päätöksenteollisesti eli ohjaako suora valtion rahoitus maakuntia liikaa niin, että maakunnat ovatkin oikeastaan valtion keskushallinnon ja sen toimintatapojen jatke, eivätkä pysty alueatasolla valittavan demokratiakoneiston laajuuden mahdollistamiin päätöksiin.

Siirtyminen toteutuneisiin kustannuksiin perustuvasta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen pitää olla hallittua.

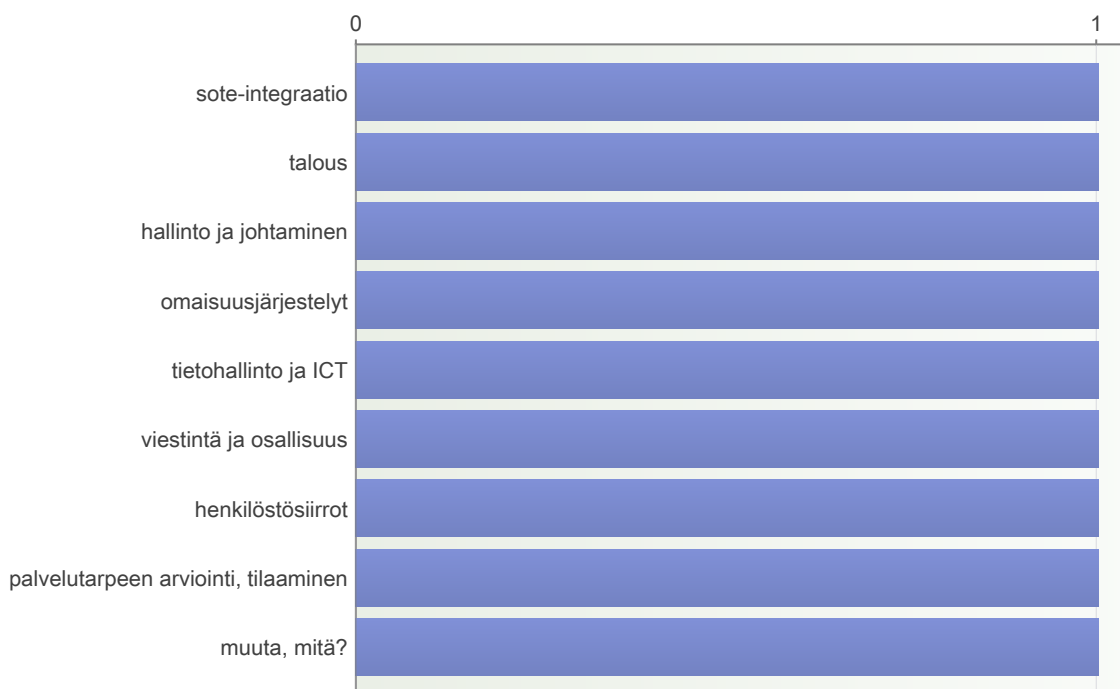
Epävarmuuden syitä ovat ensisijaisesti:

- rahoituksen tasoon liittyvä 3 mrd. euron ennalta lailla lukkoon lyödyllä tavalla toteutettava säästötavoite (maakuntaindeksi + 0,5-1,0 %),
- maakuntien liian tiukat alijäämän kattamisvelvoitteet ja niihin liittyvät makuntien arviointimenettelyn kriteerit,
- puuttuva verotusoikeus ja rajoitetut mahdollisuudet ottaa lainaa,
- lakiin perustuvat maakuntien toimintavapauden rajoitukset, erityisesti rajoitukset jotka liittyvät palveluiden tuottamiseen,
- tiukka ja byrokraattinen valtionohjaus sekä
- uudistuksen toimeenpanoon liittyvät kustannukset, joihin ei ole osoitettu eri rahoitusta.

Monikanavarahoituksen purkamiseen ja valinnanvapauslainsäädäntöön liittyvien ratkaisujen puuttuminen vaikeuttaa olennaisesti asian arviointia.

45. 43. Mihin aiheeseen/aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistusten alueelliseen toteutukseen (voitte valita usemman vaihtoehdon)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: muuta, mitä?

- Hyvä olisi, että kaikki edellä luetellut tuet olisivat tarvittaessa saatavilla

46. 44. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikutukset peruskuntien talouteen

Peruskuntien taloutta on esitysehdotuksessa käsitelty niukasti. Yksittäisiä peruskuntia joutuu suurten taloudellisten haasteiden eteen heikentyneen tulorahoituksen, kasvupaineiden ja investointitarpeiden vuoksi. Omavaraisuus heikkenee ja suhteellinen velkaisuus kasvaa, joissakin kunnissa voimakkaastikin.

On huomattava, että velvoite yhtiöittää valinnanvapauden piiriin tulevat maakunnan omat palvelut saattaa myös purkaa toimivia palvelurakenteita.

47. 45. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.